

FÖRORD

I denna antologi skriver ett stort antal forskare och experter, var och en med sina kunskaper och perspektiv på det breda ämnet biologisk mångfald. De flesta av antologins författare är ledamöter i Vetenskapliga rådet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster vid Naturvårdsverket. Detta råd är ett organ som bidrar med vetenskapliga perspektiv till Sveriges internationella förhandlingar inom arbetet för såväl FN:s konvention om biologisk mångfald som Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES). Bokens olika bidrag ger konkreta exempel på att biologisk mångfald och ekosystemtjänster är ett brett och varierat fält som berör de flesta akademiska discipliner – från naturvetenskapliga och tekniska, över juridik och ekonomi till humanistiska ämnen. Den visar också att biologisk mångfald och ekosystemtjänster har en mängd olika betydelser för oss människor och vårt samhälle. Biologisk mångfald är således inte bara en fråga om naturvård. Det är betydligt bredare än så. Det handlar om ekologiska, ekonomiska, kulturella och sociala aspekter på vårt samhälle. Vi är alla beroende av fungerande ekosystemtjänster för vår mentala och fysiska hälsa, för vår livsmedelsförsörjning och av en mängd andra skäl. Biologisk mångfald är avgörande för vår framtid. Därför behöver frågor rörande biologisk mångfald och ekosystemtjänster inkluderas i alla politikområden, så kallad mainstreaming.

Inom det internationella arbetet rörande biologisk mångfald pratar man om att vi måste skapa ett samhälle som gynnar och drar nytta av naturbaserade lösningar (nature based solutions). Vi har länge byggt ett samhälle som till synes – medvetet eller omedvetet – har motarbetat naturen, och nu behöver vi i stället verka inom naturens ramar. Idén är därför att samhället behöver reparera och vårda den biologiska mångfalden och hushålla med dess ekosystemtjänster, så att den kan bidra till att minska klimatförändringarna och samtidigt minska skadorna av torka, skogsbränder, erosion och översvämningar. För att åstadkomma detta räcker det inte med utökad naturvård eller gradvisa samhällsförbättringar, utan nu talas det om en genomgripande förändring som berör hela samhället. Den här boken belyser varför en sådan samhällsförändring behövs, vad den skulle kunna innebära, vilka komplexiteter och utmaningar vi står inför, men också att det finns lösningar och hopp!

Claes Svedlindh
Chef, Naturavdelningen
Naturvårdsverket

Torbjörn Ebenhard
Föreståndare,
SLU Centrum för biologisk mångfald

REDAKTIONENS FÖRORD – EN BREDD AV LIVSVIKTIGA KUNSKAPER

Den biologiska mångfalden är akut hotad både i Sverige och resten av världen. Den sjätte artutrotningen pågår just nu (förra gången var när dinosaurierna försvann). Många av de naturnyttor och ekosystemtjänster som allt mänskligt liv är beroende av håller därför snabbt på att eroderas av överutnyttjande, oberänsksamhet och kortsynt materiell och ekonomisk vinning. Grunderna till detta är många och samverkande, exempelvis konsumtions- och produktionsmönster, okunskap, politisk ovilja, ofullständig och ibland motstridig lagstiftning, liksom brister i lagarnas tillämpning och främlingskap inför naturen. Det är nu hög tid att aktivt nyttja den bredd av kunskaper som finns – som i denna bok – samt att fortsätta fördjupa insikterna om allas våra naturrelationer och styra mot en hållbar samhällsförändring. Välkommen i detta viktiga arbete!

Den gemensamma ambitionen för bokens innehåll är att bidra till

- att visa upp bredden av de aspekter och kunskapsområden som krävs för att förstå och lösa utmaningarna för samhällets hantering av biologisk mångfald
- att underlätta och stimulera till framtida korsbefruktningar mellan olika forskningsinriktningar
- att till allmänhet, lärosäten, handläggare, landskapsbrukare och beslutsfattare förmedla en del av de senaste rönen och erfarenheterna om biologisk mångfald och förutsättningarna för att vända den negativa trenden.

Idén till boken diskuterades fram i Naturvårdsverkets vetenskapliga råd för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Syftet med rådet är att bidra till Sveriges engagemang i den internationella organisationen IPBES (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services). IPBES är den mellanstatliga plattform som sammanställer kunskapsunderlag om biologisk mångfald och naturnyttor/ekosystemtjänster för politik och samhällsutveckling. När vi frågade svenska forskare och experter om de ville berätta om sin kunskap för en bred publik var gensvaret mycket positivt och SLU Centrum för biologisk mångfald (CBM) klev fram och tog ett ansvar för produktionen. Så nu kan du här finna bidrag skrivna av 53 forskare och experter, alla högt kvalificerade inom sina respektive områden. Även om varje författare eller författargrupp bär det fulla ansvaret för sitt bidrag så är innehållet granskat av flera personer, både när det gäller vetenskaplig kvalitet och allmän begriplighet för den som inte är fackkunnig. Samstämmigheten mellan olika forskare och experter är oftast mycket stor, men man ser dock på den komplexa frågan om biologisk mångfald ur sina olika perspektiv. Det innebär att man ibland kommer fram till olika slutsatser och förslag. Och vi behöver olika förslag och röster i diskussionen om möjliga vägar framåt. Så bli inte förvånad om du tycker

att forskare och experter ibland pekar åt lite olika håll – det är en självklar del i ett pågående kunskapssökande.

BOKENS INNEHÅLL

Boken innehåller såväl 26 längre kapitel som 27 kortare uppslag och täcker en mängd olika ämnen, områden och aktualiteter, från ett i huvudsak svenskt perspektiv. De kan läsas oberoende av varandra och inspirera. Den första avdelningens kapitel ger dock en viktig grund för resten av bokens innehåll. Här ges introduktion och bakgrund med syfte att fånga upp läsare med olika förkunskaper. På ett motsvarande sätt innehåller den avslutande avdelningen mer av övergripande reflektioner och framåtblick. Sedan kan du se innehållsförteckningen som ett smörgåsbord att återvända till vid flera tillfällen – och glöm inte att där också prova ”rätter” du inte tidigare kommit i kontakt med. Notera gärna även förteckningen över författarna som utgör en mycket bred översikt över olika kompetenser – kanske för dig att kontakta. I den förteckningen ser du också en mångfald av vad som kan vara inspirationskällor för att studera och engagera sig i dessa frågor.

Ett stort tack till alla författare och granskare som trots pandemins påfrestningar klämt in detta merarbete i sina almanackor, liksom alla de som bidragit med bilder och andra illustrationer. Utöver bokens författare har följande personer granskat och kommit med synpunkter på tidiga versioner av uppsatser till boken: Anders Esselin, Anki Weibull, Annika Borg, Carola Wingren, Camilla Andersson, Elias Kautsky, Erik Löfmark, Erik Westholm, Jean-Michel Roberge, Jens Weibull, Johnny de Jong, Henrik Lerner, Håkan Berg, Kristina Blennow, Lars Gamfeldt, Linn Svensson, Mark Marissink, Matti Leino, Monica Hammer, Patrik Baard, Petra Andersson, Riccardo Bommarco, Richard Jonson, Susann Östergård, Tord Snäll, Åsa Fahlman. Ett stort tack även till SLU Centrum för biologisk mångfald (CBM) och Naturvårdsverket som varit garanter för bokens färdigställande och bidragit ekonomiskt till bokens genomförande.

Redaktion

och

Redaktionsråd,

Håkan Tunón
Klas Sandell

Tuija Hilding-Rydevik
Cecilia Lindblad
Marie Stenseke
Johan Svensson

Pandemiutspridda över landet våren 2021